

K O M M E N T A R

af Anders Blok

Til diamantjubilæum med indiske sociologer

– anoterede indtryk fra den
37. All India Sociological Conference

Også i dansk sociologi har vi lande, vi normalt – og normalt *ikke* – sammenligner os med. Fra vores rutinemæssige professionelle læsning opsamler vi uvægerligt et indgående kendskab til britisk, tysk og fransk historie, kultur og samfundstænkning. Mange af os har været til europæiske sociologkongresser i Birmingham, Barcelona, Budapest eller Bergen. Ved særlige lejligheder minder vi hinanden om, at der skam også foregår interessant forskning på den anden side af Atlanten, i den amerikanske sociologi (Jensen 2005). Her stopper sammenligningerne så dog i reglen også. Hvornår har du sidst hørt om indonesisk, colombiansk eller nigeriansk sociologi? Hvor mange af os kan med hånden på hjertet sige, at vi besidder et blot rudimentært kendskab til spændvidden i den kinesiske samfundstænkning – landet, som om føje år vil være verdens altdominerende supermagt? Nej, vel. Så meget for globaliseringen.

I december 2011 havde jeg den sjældne fornøjelse at deltage ved den nationale sociologkongres i verdens mest folkerige demokrati, Indien.¹ Kongressen foregik på Jawaharlal Nehru-universitetet (JNU) i udkanten af megabyen New Delhi, med deltagelse af 900 professionelle sociologer fra alle grene af landet samt godt 500 hovedsageligt lokale studerende. Ud over at være den *37. All India Sociological Conference*, så markerede kongressen samtidig 60-året for grundlæggelsen af den indiske sociologforening, *Indian Sociological Society* (IIS), i 1951; få år efter uafhængigheden fra Storbritannien i 1947. Den officielle omtale af kongressen som et "diamantjubilæum" (*diamond jubilee*) gav den et skær af familiefest. Programmet var dog alt andet end festligt, struktureret som det var omkring begrebet "krise": Krise i regeringsførelse (korruption

osv.); ekstremismernes krise (hindu-nationalisme osv.); samt marginaliseringskrise (klasse, kaste, fattigdom). Tungtvejende ord, og virkeligheder, i en indisk kontekst.

Formålet med denne kommentar er at viderebringe nogle få idiosynkratiske, men dog fagligt vejledte og motiverede, indtryk fra den intellektuelle basar, som en større sociologkongres er, i og uden for Delhi. Forhåbningen er, at disse indtryk kan tjene som et første blik ind i en verden – indisk sociologi – som vel nærmest er totalt ukendt for de fleste af os, og som vi ikke desto mindre deler professionelle erfaringer og bekymringer med. Snarere end at prætere, at mine iagttagelser samler sig som "tendenser" i, endsige "overblik" over, indisk sociologi, lader jeg dem stå som netop iagttagelser; idet jeg dog anoterer mine etnografiske indtryk gennem udvalgt indisk (kvasi-)sociologisk litteratur. Min personlige erfaring tilsiger, at ny indsigt kan vindes ved, fra tid til anden, at lade sine velkendte sociologiske begreber (inklusiv begrebet "krise") filtrere gennem egentlig forskellighed. Hvis mine forskydningserfaringer fra den indiske sociologkongres kan inspirere andre i lignende retninger har de tjent deres formål godt.

Modernisering på indisk – "udviklingens" ambivalenser

Som social form ligner en indisk sociologkongres de fleste andre sociologkongresser til forveksling: Her er åbningsceremonier, keynote-talere, arbejdsgrupper, bestyrelsesmøder, festmiddage og så videre. Den indiske vicepræsident, M. Hameed Ansari, kastede officiel politisk glans over kongressens åbning. Intellektuelt tilfaldt den tilsvarende ære Tharailath Koshy Oommen, berømt indisk sociolog, tidligere præsident for den internationale sociologforening ISA (1990-94) og nu professor emeritus på JNU. De 23 arbejdsgrupper bærer tilsvarende velkendte overskrifter: Her er sessioner om uddannelsessociologi, religiøse fællesskaber, sociale bevægelser, økonomi og politik, rets-sociologi, kønsstudier, kultur og kommunikation, familie og slægtskab, social stratifikation, og en del mere. Kun sessionen om "dalitter og tilbagestående klasser" afslører direkte sit aftryk fra de omkringliggende sociale realiteter.² Kaffepauser er erstattet af tepauser, hvor vi drikker den herligt krydrede *chai*; og mandlige indiske sociologer søger at holde mig i hånden, som kutyme er, alt imens vi sludrer om dette og hint. Ellers er alting ganske hjemmefant.

Jeg beslutter mig for at følge mine faglige interesser og opsøger sessionen om miljøsociologi. En række yngre forskere holder oplæg, der alle kredser om det samme sæt af problematikker: I etnografisk form berettes om de sociale og miljømæssige ødelæggelser, som følger i kølvandet på tungindustriens indmarch i de indiske landdistrikter. Ét af oplæggene fortæller om kulmineindustriens destruktive effekter i Orissa; vandveje ødelægges af massiv forurening, arbejdsforholdene er ekstremt farlige, og hele grupper af indfødte folk, landmænd og landsbybeboere tvangsforflyttes fra deres land uden egentlig kompensation fra staten. Oplægsholderen konkluderer, at kulmineindustrien

medfører en ond spiral af nedadgående social mobilitet. I et andet oplæg hører vi om forholdene i en lille landsby i Madhya Pradesh, som siden 1986 har været nabo til en større agrokemisk fabrik. Oplægget er mest en opremsning af dårligheder, skræmmende i sin nøgternhed: Flydende kemisk affald ledes ud i den nærtliggende flod, kvæget dør, græsset er sort af sod, gasarter kradser i øjnene, landsbyboerne kvæles, de udvikler hudsygdomme, fysisk svaghed, mentale problemer. Gennemsnitsalderen i landsbyen er faldet fra 60 til 40 år. Jeg tænker, at mit begreb om "forurening" ikke slår til her.

Som forklaring på ødelæggelserne henvises der flere gange til et bestemt akronym: LPG. Først gradvist går det op for mig, at der er tale om en behændig sammentrækning af ordene liberalisering, privatisering og globalisering! Selve det forhold, at indiske sociologer øjensynligt ikke oplever noget behov for at skelne disse processer begrebsligt fra hinanden, efterlader mig fagligt perpleks. Her er stærke sociale kræfter på spil og ingen tid til unødigt begrebsrytteri. Et oplæg sætter anklagende spot på den stigende konsumerisme blandt indiske middelklasser med henvisning til Veblens berømte begreb om fritidsklassernes iøjnefaldende forbrug. Efter 1980'ernes økonomiske liberalisering, hører vi, er også Indien på vej mod forhold, der minder om Vestens ekstreme spildsamfund. I den fælles diskussion udveksles erfaringer med mere eller mindre succesfulde modstandsbevægelser, der gør oprør mod tungindustrien i de indiske delstater. Meningerne er delte: Bør man satse på en styrkelse af den statslige forureningskontrol – eller bør miljøødelæggende fabrikker simpelthen lukkes ned? Selv om ordet ikke nævnes direkte, så synes det klart, at hele diskussionen foregår i udviklingsideologiens skygge.

Andre steder på kongressen får jeg indblik i flere dimensioner ved moderniseringens ambivalenser. I sessionen om videnskabs- og teknologisociologi handler ét af oplæggene om indførelse af nye IT-systemer i et lokalt uddannelses-bureaukrati i Delhi. Med Webers idealtipe for rationel organisering i hånden argumenterer denne sociolog, at systemerne vil bidrage til effektivisering af den meget udskældte indiske administration ("det virker som om de altid lyver", som hun siger om bureaukraterne). Noget tyder dog på, at frontlinjemedarbejderne er uenige: Computeriseringen møder stor modstand i administrationen, fordi funktionærerne frygter, at øget tilgængelighed af information vil forskubbe etablerede autoritetsrelationer. Diskussionen virker sært bekendt, selv om det rent papirbårne bureaukrati i dag er svært at forestille sig (indtil man oplever det på egen krop i Indien!). På en anden session hører jeg, ganske apropos, et oplæg om det indiske videnssamfund. Professor Debal Singha Roy henviser fermt til verserende diskussioner om Bells post-industrialisme og Castells' netværkssamfund. Hans beskrivelser af de indiske realiteter virker bare sært afkoblede: Statistikken viser, at store andele af Delhis videns- og servicearbejdere, særligt i tele- og IT-industrien, lever med ringe løn og stor jobusikkerhed i byens slumområder.³ Jeg spekulerer på, om Manuel Castells mon har lavet feltarbejde dér?

Små og store undtagelsestilstande: Mao versus Gandhi?

På muren ind til sociologiinstituttet på JNU hænger et gigantisk portræt af Mao Zedong, komplet med et sikkert berømt citat til besyngelse af revolutionen (jeg har glemst hvilket). Inden for murene suppleres Mao af adskillige mindre portrætter af Che Guevara, øjensynligt hængt op af instituttets studerende som led i kampen om det symbolske rum. Adskillige voldsomme slogans med meningstilkendegivelser, der stritter i mange retninger, giver væggene karakter af politisk slagmark ("stop politiets tilfældige myrderier"; "bekæmp naxalitterne, de er nationens fjende"). Et banner hængt op over indgangen citerer Bertolt Brecht: "You can't write poems about trees when the woods are full of policemen". I en indisk kontekst er henvisningen entydig. Alle her ved, at det indiske statsapparat siden midten af 2000'erne har været engageret i borgerkrigs-lignende kampe med marxistisk-maoistisk inspirerede oprørsgrupper ("naxalitterne"), dybt inde i skovene i Chhattisgarh, Orissa og Jharkhand. *Operation Green Hunt* ("operation grøn jagt") hedder kampagnen uofficielt. Indiens nordøstlige skove er fulde af politimænd.⁴

Oplevelsen af at befinde sig på et sted, hvor revolutionære maoistiske (og marxistiske) slogans ikke er led i en studentikos leg med kritiske identiteter, men derimod udgør elementer i en blodig politisk hverdagsvirkelighed, påvirker mig kraftigt. Det er svært at undgå den fornemmelse, at Indien som nation, som forestillet politisk fællesskab, befinder sig i en form for undtagelsestilstand; og at efterdønningerne herfra afsætter sig spor helt ind i det ellers stilfærdige sociologimiljø i Delhi. I den sammenhæng virker det alt andet end tilfældigt, at man i de opstillede bogstande uden for sociologiinstituttet har mulighed for at samle sig et imponerende bibliotek af marxistisk inspireret litteratur. Foruden Marx' egne værker findes her betydelige samlinger af Maos, Lenins og Rosa Luxembourgs skrifter; velkendte indiske marxistiske sociologer, såsom R. K. Mukherjee (1889-1968) og A. R. Desai (1915-94), finder man også, hvis man leder lidt længere. Ved siden af de marxistiske strømninger står, symbolsk nok, en vidtfavnende litteratur om Mahatma Gandhi, den ikke-voldelige, antikoloniale modstandskamp og gandhianismens betydning for dannelsen af den moderne indiske nationalisme. Mulighederne for at sammensætte sig en alternativ modstandsidentitet synes mangfoldige.

Jeg skal snart erfare, at der ikke er langt fra sociologisk diskurs til politiske spændinger, små som store, her på stedet. Under en paneldiskussion om levevilkår og sociologi i Delhi møder en modig lokalpolitiker op og forsvaret bystyrets indsats i forhold til fattige og marginaliserede befolkningsgrupper. Det medfører en byge af modererede, men kritiske spørgsmål der anklager bystyret for at svingte Delhis hjemløse, gadebørn og udsatte kvinder. Efter diskussionen griber ordstyrer Susan Visvanathan, professor ved JNU, mikrofonen og proklamerer – tydeligt henvendt til politikeren – at vi som sociologer ikke interesserer os for filantropi, men for omfordeling! Henvendt til salen fortsætter hun sin opsang ved at påpege, at universiteterne udgør de sidste

socialistiske bastioner i landet; sociologer har derfor et distinkt ansvar for at bidrage til kampen for social retfærdighed. Som eksempel nævner hun den desperate situation, som siden 1990'erne har drevet i hundredtusinder af indiske bønder til at begå selvmord, plaget af gæld, faldende (GMO-)afgrødeindtægter og korrupte politikere. "Bondestanden er landets ryggrad", slutter professoren – som et ekko af Indiens særegne "agrar-socialistiske" traditioner.

Noget tyder dog på, at det ikke så meget er udsigten til bondestandens revolution, som optager unge sociologistuderende i de indiske storbyer. Det gør derimod den udbredte korruption blandt landets politiske og økonomiske eliter. Dagen efter kongressen bringer *Times of India* en artikel, der fortæller hvordan gandhianeren Anna Hazares antikorrupsionsbevægelse er blevet gjort til genstand for sociologisk analyse rundt omkring på landets universitetsuddannelser. De studerende refereres for divergerende perspektiver på fænomenet: Skyldes Hazares folkelige gennemslagskraft primært spektakulær medietække (inklusiv de obligatoriske sultestrejker), eller er der tale om en ægte social bevægelse? En universitetsrektor i Mumbai kritiserer "fænomenet Anna" ved at påpege, at nok skabes der opmærksomhed omkring korruption, men det er stadig hovedsageligt en middelklasse-bevægelse, der ikke adresserer de store uretfærdigheder, som landets fattige underkastes. Fra Mysore kan sociologiprofessor H. M. Vasanthamma imidlertid berette, at hans undervisningslokale stod tomt i flere uger, fordi de studerende var på gaden i protest. Situationen synes sigende for sociologiens placering i et samfund præget af ekstreme uligheder. Måske er det mest opsigtsvækkende næsten, at begrebet "middelklasse" kan anvendes kritisk nedsættende i en landsdækkende avis; mere end noget andet peger det på den fortsatte betydning af marxistiske ideer for offentlig samfundstænkning i Indien.

Sociologiens for- og fremtid, i omegnen af Delhi

Fra kongressens diskursive brudstykker bliver det hurtigt klart, at indiske sociologer er optaget af mange af de tilsvarende problemstillinger om forandrede vilkår for akademisk vidensproduktion og -formidling, som vi kender fra diskussioner i USA, Europa – og Danmark. Diskussionerne farves dog selvsagt af lokale historiske erfaringer og institutionelle realiteter. I ét af kongressens mest interessante oplæg gennemgår professor Maitrayee Chaudhuri dette institutionelle billede, med udgangspunkt i den måde sociologi praktiseres som forskning og undervisning i Delhi. Hun starter med en positiv fortælling om disciplinens ekspansion: Sociologi trives som undervisningsfag, både på de gamle universiteter og på de nyere private skoler orienteret mod management, teknologi og andre vidensbehov i en hastigt voksende økonomi. Den kritiske eftertanke følger hurtigt efter: Hvordan undgå, at sociologi reduceres til serviceleverandør for industrien under indtryk af globalt cirkulerende forestillinger om vidensøkonomiens nye uddannelseskrav? Hvordan bekæmpe de voksende sociale uligheder i adgangen til universiteternes klas-

selokaler? Hvordan i det hele taget sikre, at sociologien bidrager til skabelsen af et kritisk medborgerskab, med blik for at et samfund ikke hviler på sit bruttonationalprodukt alene? Det synes tydeligt, at såvel akademisk kapitalisme som kritikken heraf for længst har holdt sit indtog i den indiske sociologi.

Chaudhuri's overordnede og stærke pointe er, at den indiske sociologi har formået at genopfinde sig selv og sin egen samfundsmæssige rolle ved betydningsfulde historiske vendepunkter. Det skete første gang i 1930'erne, da den imperiale magt begyndte at slække sit tag over subkontinentets intellektuelle institutioner og dermed skabte begyndende rum for mere lokalt definerede videnstraditioner. Indtil da var systematisk viden om samfundet stort set synonymt med den orientalistiske indologi, som tjente briternes koloniale blik; nu begyndte en indisk samfundsforskning gradvist at selvstændiggøre sig, stadig under kraftig påvirkning fra samtidens britiske sociologi. Noget tilsvarende skete i 1950'erne, hvor indisk sociologi gennemgik en professionaliseringsproces i tæt med- og modspil til det postkoloniale, nationaldannende projekt.⁵ Her grundlagdes et sæt af relationer mellem forskning, civilsamfund og stat, som stadig præger indisk sociologi; sociologiinstituttet ved *Delhi School of Economics*, grundlagt i 1959, er her ét betydningsfuldt eksempel med sin stærke intellektuelle tradition for etnografiske studier i agrare lokalsamfund, kastedominans og social stratifikation. Undervejs i denne proces blev sociologi og socialantropologi stort set synonyme i Indien (Patel 2011).

Ifølge Chaudhuri er det nu på høje tid at genopfinde indisk sociologi i den globaliserede vidensøkonomis tidsalder ved igen at ihukomme disciplinens kritiske civile rødder. Hermed intervenserer hun i en verserende, selvrefleksiv og (selv-)kritisk debat om sociologiens nutidige tilstand, som synes mindst lige så stærkt forankret i den indiske kontekst som i den europæiske. Et nyligt eksempel herpå er en artikel af A. R. Vasavi (2011), trykt i tidsskriftet *Contributions to Indian Sociology*, hvori hun reflekterer over, hvad hun opfatter som disciplinens intellektuelle tilstand. Teksten former sig som ét langt kollektivt anklageskrift: Indisk sociologi lider under mangel på nye lokalt adækvate teorier og begreber; fagets tekstbøger gennemsyres af for længst uddaterede vestlige teorier (som funktionalisme); forskning og undervisning holdes skarpt adskilt; etnografiske studier præges af essentialistiske forestillinger om indisk civilisation; der gøres ikke noget forsøg på at kultivere de studerendes blik for problemer i deres lokalområde og hverdagsliv; socialvidenskabelig forskning domineres af det engelske sprog på bekostning af lokale sprog; og studier er primært tilgængelige inden for en radius af 200 kilometer fra Delhi! Vasavis refleksioner efterlader det indtryk, at indisk sociologi befinder sig i en langstrakt krisetilstand; ikke ulig de krisetilstande, som kongressen diagnosticerer i sit omkringliggende samfund.

Som udenforstående er det svært at vide, hvad der er op og ned i en sådan (selv-)kritik; og mit formål med denne kommentar har ikke været at indtage en position i debatter om den indiske sociologis fremtid. Som Sujata Patel

(2011) skriver i sit svar til Vasavi: Indisk sociologi har lange traditioner for at analysere egne mangler og dårligheder; og måske er det ligefrem et sundhedstegn, at sådanne diskussioner nu blusser op igen under påvirkning af såvel lokaliserings- som globaliseringsprocesser? Min egen, korte erfaring med indisk socialvidenskab ville give et andet billede end hvad Vasavi fremskriver: På det *Center for Social Studies* i byen Surat, hvor jeg opholdt mig under mit feltarbejde, bedrives der efter min bedste overbevisning en bred vifte af metodisk solid og relevant sociologisk forskning.⁶ Temaerne er forankret i lokale erfaringer: Foruden fattigdom, marginalisering og slumbeboelser forskes der i alt fra hastig urbanisering til industrielle arbejds- og udbytningsforhold, indenlandsk migration, gadesælgeres (manglende) rettigheder, spekulation i jordpriser, lokal politisk mobilisering og andre beslægtede emner. Også her mærker man imidlertid forandrede politiske vilkår for sociologisk forskning, i takt med at tilgangen til forskningsmidler snævres ind og akademisk ytringsfrihed udfordres.

I Chaudhuris optik fremstår det tydeligt, at indisk sociologi – i lighed med det indiske samfund – nutidig befinder sig i en hastig overgangs- og forandringsperiode; etymologisk henviser kongressens ”krise” som bekendt til et afgørende vendepunkt. Spørgsmålet er selvsagt, hvilke retninger for forandring der tegner sig i horisonten? Mit korte møde med sociologfællesskabet i Delhi gav anledning til en række vigtige spørgsmål i den henseende; men det gav ingen entydige svar. Måske vi i stedet kan følge kongressens hovedtaler, T. K. Oommen, når han andetsteds (Kumar & Welz 2003) peger på tre centrale værdiorienteringer i den indiske sociologi: Ifølge Oommen skabes indisk samfunds- og kulturtænkning i mellemrummet mellem traditionalisme, nationalisme og kosmopolitanisme. Hvor traditionalismen hælder mod at genopfinde og bekræfte en forestillet indisk-hinduistisk civilisationskultur, der orienterer nationalismen sig mod det fortsatte arbejde med at opbygge stærkere nationale institutioner. Kosmopolitanismen repræsenterer et sæt af overgribende liberal-demokratiske idealer, ofte inkarneret i den importerede vestlige sociologi. En sådan universaliserende gestus er vel at mærke langt fra uproblematisk og særligt ikke i en postkolonial kontekst som den indiske, hvor kritisk refleksion over globalt hegemoniske projekter står stærkt (Patel 2011:434).

Til trods for kongressens mange påmindelser om de allestedsnærværende magt-, undertrykkelses-, uligheds- og konfliktforhold, der gennemsyrrer nutidens indiske samfund, så sidder jeg alligevel tilbage denne dag i december i opløftet stemning. På gåturen gennem Delhi tilbage til hotellet forekommer det mig, at indisk sociologi repræsenterer et levende, spraglet og mangefacetteret modbillede til sociologiens metodologiske nationalisme, falske universalismer og eurocentriske blindheder. Er den spændingsfyldte sammenblanding af traditionalisme, nationalisme og kosmopolitanisme ikke netop et sindbillede på de ambivalenser, som vi alle gennemlever i disse år? Og kunne

det ikke tænkes, at de specifikke historiske erfaringer, intellektuelle traditioner og sociale realiteter, som inkarneres og reflekteres i den indiske sociologi, har meget at lære os andre i den henseende? I et sammensat øjeblik, der selv befinder sig i grænselandet mellem orientalisme og kosmopolitanisme, kommer jeg i tanke om et berømt Gandhi-citat, der her kan tjene som metafor for det sociologiske hus: "I do not want my house to be walled in on all sides and my windows to be stuffed. I want the cultures of all the lands to be blown about my house as freely as possible. But I refuse to be blown off my feet by any".

Noter

1. Kongressen varede tre dage (11.-13. december), men jeg havde desværre kun mulighed for at deltage på sidstedagen, fordi det passede med et stop-over i Delhi på vej hjem til København fra feltarbejde (om klimatilpasning) i byen Surat på den indiske vestkyst. Mine indtryk fra kongressen er derfor tidsligt begrænsede – i tillæg til de begrænsninger, der følger af manglende sprogkundskaber (hindi), blot rudimentær indlevelse i lokale sociale koder og sporadisk viden om indisk sociologihistorie. Alt sammen velkendte problemer i vores eurocentriske disciplin; uden selvsagt at ville bortforklare denne kommentars utvivlsomme fejl og mangler.

2. "Dalit" er den betegnelse, som Indiens kasteløse bruger om sig selv; ordet kommer fra sanskrit, hvor det betyder "dem der står udenfor", "de undertrykte". Som sådan er ordet selv et led i en social mobiliseringsproces, hvor det har erstattet den nedsættende betegnelse "de urørlige". "Tilbagestående klasser" er den indiske stats officielle kategorisering af mennesker på samfundets økonomiske og sociale bund (inklusive de kasteløse). Med betegnelsen følger (officielt) en række sociale privilegier herunder positiv særbehandling, i form af reservationer, i uddannelsessystemet. Som dansk sociolog skal man lige vænne sig til, at det i denne snævre forstand kan være socialt fordelagtigt at blive kategoriseret som "tilbagestående".

3. For en beskrivelse af levevilkårene i et slumområde i Delhi, samt de juridiske og politiske processer der fastholder mennesker i urban marginalisering, kan henvises til den fremragende artikel af D. Asher Ghertner i antologien *Urban Navigations* (2011).

4. Min egen viden om disse forhold stammer primært fra de politiske essays, som den berømte indiske forfatterinde Arundhati Roy (kendt for sin roman *De små tings gud*) har udgivet for nyligt under titlen *Broken Republic* (2011). Bogen viderefører den engagerede stil fra hendes tidligere essay-samling, *Listening to Grasshoppers. Field Notes on Democracy* (2009). Roys essays er fremragende, på én gang humanistiske, poetiske, indignerende og uhyggelige, og de kan varmt anbefales – uanset om man deler hendes stærkt venstreorienterede sympatier eller ej.

5. Én af de betydningsfulde sociologer fra denne periode er I. P. Desai, grundlægger af det *Center for Social Studies* i Surat, hvor jeg boede under mit ophold i byen. For en interessant, samtidig refleksion over sociologiens udvikling i 1950'ernes Indien, se Desai (1952/1981).

6. Retfærdigvis skal det nævnes, at netop dette forskningscenter i Surat fremhæves af Vasavi (2011:403) som en positiv undtagelse til det generelle billede.

Litteratur

Desai, I. P. 1952/1981: "Sociology Comes of Age in India", s. 1-10 i *The Craft of Sociology and Other Essays*. Bombay: Tata Institute of Social Sciences.

Ghertner, D. Asher 2011: "The Nuisance of Slums: Environmental Law and the Production of Slum Illegality in India", s. 23-49 i Jonathan S. Anjaria og Colin MaFarlane (red.): *Urban Navigations: Politics, Space and the City in South Asia*. New Delhi: Routledge.

- Jensen, Carsten Strøby 2005: "Til fødselsdag med amerikansk sociologi – American Sociological Association i 100 år". *Dansk Sociologi*, årg. 16 nr. 3:89-102.
- Kumar, Anand og Welz, Frank 2003: "Approaching Cultural Change in the Era of Globalisation: An Interview with T. K. Oommen". *Social Identities* vol. 9 nr. 1:93-115.
- Patel, Sujata 2011: "Sociology in India: Trajectories and challenges". *Contributions to Indian Sociology*, vol. 25 nr. 3:427-435.
- Roy, Arundhati 2009: *Listening to Grasshoppers. Field Notes on Democracy*. New Delhi: Penguin Books.
- Roy, Arundhati 2011: *Broken Republic*. New Delhi: Penguin Books.
- Vasavi, A. R. 2011: "Pluralising the sociology of India". *Contributions to Indian Sociology*, vol. 45 nr. 3:399-426.

Anders Blok

E-mail: abl@soc.ku.dk